

ВИСНОВОК ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Сорокотяг Вікторії Іванівни «Місцева виконавча влада в управлінні комунальним господарством Катеринослава/Дніпропетровська в період НЕПу (1921–1929 рр.)», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»)

Дисертація Сорокотяг Вікторії Іванівни «Місцева виконавча влада в управлінні комунальним господарством Катеринослава/Дніпропетровська в період НЕПу (1921–1929 рр.)», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки») виконана на кафедрі новітньої історії України.

1. Ступінь актуальності теми дисертації

Дисертація Сорокотяг В. І. присвячена історії розвитку місцевих виконавчих структур в управлінні комунальним господарством Катеринослава/Дніпропетровська в період НЕПу (1921–1929 рр.)

Тема повноважень та державного контролю органів місцевого виконавчого управління у сфері житлово-комунального господарства (ЖКГ) залишається надзвичайно актуальною у контексті розвитку демократичного, сталого суспільства в сучасній Україні.

Значущість дослідження підтверджується міжнародним досвідом і рекомендаціями, зокрема програмою ООН – Габітат (1999 р.). Програма наголошує, що слабкість інституційних механізмів і неефективність муніципальних управлінських процесів призводять до низької продуктивності, нераціонального використання ресурсів, а також до порушення прав людини. Крім того, за словами експертів, саме муніципальне управління на сьогодні виступає основним рушієм змін, що забезпечує партнерство між державними структурами, громадськістю та приватним сектором.

В Україні, на відміну від сусідніх країн, таких як біларусь та росія, певний час спостерігається позитивна динаміка збільшення повноважень місцевого самоврядування. Відповідна політика дозволяє містам, таким як Київ, Львів, Запоріжжя, Дніпро, Харків та ін., ставати новими центрами сили. Однак, незважаючи на позитивні зрушення, існує ризик збереження старих структур і методів управління, що обмежує потенціал для інновацій. Це явище, відоме як пат-депенденс (pat-dependens), є серйозною загрозою модернізації та сталого розвитку міст.

Тому дисертаційне дослідження зосереджено на вивченні діяльності міськради Катеринослава/Дніпропетровська, яка була гротеском імперської спадщини – міської думи, що прийняла в УСРР форму та склад пролетарсько-класового самоврядування. Під впливом державних трансформацій, як знакового вияву радянської модернізації, муніципальна влада Катеринослава поступово набула характерних ознак політичної ідентичності, які за влучним

формулюванням Н. Яковенко позначили одну з важливих ознак радянської урбанізації.

З метою висвітлення означеного процесу ми виділяємо два хронологічних періоди:

- відбудовний (1921–1925 рр.);
- період соціалістичної реконструкції (1926–1929 рр.).

Періодизація дослідження дозволяє систематизувати історичний процес та виділити ключові етапи та зміни у радянській Україні, що є важливим для розуміння політичних контекстів і їхнього впливу на діяльність міської виконавчої влади у сфері управління комунальним господарством Катеринослава/Дніпропетровська в період НЕПу (1921–1929 рр.).

В свою чергу врахування історичного досвіду цього періоду є критично важливим для сучасних досліджень і політик. Окрім того, аналіз case studies, зокрема діяльності міської влади Катеринослава/Дніпропетровська (1921–1929 рр.), дозволяє глибше зрозуміти радянські муніципальні практики, їхні проблеми та виклики. Це, у свою чергу, сприяє відповідальному та ґрунтовному переосмисленню історичного досвіду у контексті побудови сучасних стратегій управління житлово-комунальним господарством в демократичній Україні.

2. Наукова новизна, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше в українській історіографії проведено комплексне дослідження міського виконавчого органу Катеринослава/Дніпропетровська в період НЕПу (1921–1929 рр.), як органу місцевого управління, що включає діяльність комунального господарства та благоустрою міста:

- Введено до наукового обігу архівні джерела, які розкривають діяльність виконавчих та комунальних структур міського управління Катеринослава/Дніпропетровська (1921–1929 рр.), що дозволяє краще зрозуміти діяльність структур у період НЕПу;
- уточнено існуючі методологічні підходи до дослідження історії розвитку міського управління, а також запропоновано нові оцінки означених явищ та процесів, що відбувалися на Півдні України у період НЕПу.
- запропонована нова загальна періодизація формування системи комунального господарства в Україні з врахуванням сконцентрованих хронологічних етапів та тематичних напрямків;
- визначено комплексне формулювання базового поняття «комунальне господарство» та споріднених до нього понять («житлово-комунальне господарство», «ЖКГ», «сфера ЖКГ»), що дозволяє чітко окреслити їх сутність та з'ясувати у цьому полягають головні розбіжності;
- виявлено та проаналізовано проблеми відновлення роботи комунальних підприємств: електростанції, водогону, транспорту тощо, у процесі відбудови народного господарства Катеринослава/Дніпропетровська (1921–1929 рр.) з використанням архівних джерел в процесі реконструкції;

- визначено особливості формування та реалізації комунального законодавства УСРР у період НЕПу, що відображає правову основу функціонування комунальної сфери;
- досліджено етапи формування ідеологічних завдань та процеси централізації радянської влади, а також їх вплив на зміну традиційних форм управління і соціально-економічну політику міського управління та комунгоспу Катеринослава/Дніпропетровська (1921–1929 рр.).
- укладено унікальний список діячів, які брали участь у місцевому управлінні у 1921–1929 рр., та здійснено їхню типологізацію, що сприяє глибшому аналізу кадрового складу міського управління ради Катеринослава;
- проведено детальний аналіз процесу територіально-адміністративної реформи, визначено загальний вплив на функціонування виконавчої влади та комунальних структур Катеринослава у період НЕПу;
- виявлено роль комунального господарства у подоланні житлово-комунальної кризи Катеринослава у період НЕПу;
- розкрито гендерний аспект у контексті радянської урбаністики. Визначено статус та роль радянської жінки. Проаналізовано політику більшовиків щодо жінок зокрема у питанні розподілу житлового фонду Катеринославу у 1929 р., що безумовно доповнює розуміння розвитку соціальних трансформацій.
- встановлено, що донос, наклеп, примусове виселення, сварки та чвари в боротьбі за квадратні метри стали стихійно виникаючими індивідуальними та груповими звичками повсякденної поведінки містян у 1920-ті рр., що ці суспільні прояви поступово перетворювались на соціальні норми повсякденного життя членів сімей, сусідів тощо.

Методи дослідження. Проведення дослідження з історії муніципального управління Катеринослава/Дніпропетровська, його комунальної сфери вимагає застосування загальнонаукових та загальноісторичних методів дослідження. Такий синтезований, міждисциплінарний підхід є необхідною умовою з огляду на складність та багатогранність об'єкту та предмету дослідження.

Методологічну основу дослідження становить теорія модернізації. Принципи: історизму та критичного аналізу, а також порівняльний та статистичний методи. Дотримання універсальних і загальних методологічних принципів, спеціальних і міждисциплінарних методів дослідження, застосування прийомів наукового пізнання дозволяє комплексно та ґрунтовно розглянути процес становлення, розвитку і реформування міської ради Катеринослава/Дніпропетровська в період НЕПу (1921–1929 рр.).

Теоретичне значення дисертації Вікторії Іванівни Сорокотяг полягає у розширенні наукового розуміння історії розвитку міського управління та комунального господарства в Україні у період НЕПу (1921–1929 рр.), зокрема через впровадження нових архівних джерел, уточнення і систематизацію методологічних підходів, а також формулювання чіткої періодизації та визначення понять у цій галузі. Це дозволяє створити більш цілісну та комплексну наукову базу для аналізу процесів формування місцевих виконавчих

структур, їхнього законодавчого забезпечення та соціально-політичних трансформацій у радянській Україні.

Теоретична складова дослідження допомагає сформулювати наукові концепції щодо історії та сучасних перспектив розвитку місцевого управління в Україні, що має важливе значення для подальших історичних, політичних та управлінських досліджень.

Практичне застосування одержаних результатів дослідження полягає у можливості використання зібраного матеріалу щодо радянського періоду в Україні в освітніх установах, під час підготовки навчальних посібників для здобувачів та у науково-просвітницькій роботі. Вони можуть бути корисними у подальших дослідженнях з історичної урбаністики Південної України, а також для органів державної та муніципальної влади.

3. Наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, та повнота опублікування результатів дисертації

Публікації в наукових фахових виданнях України:

1. Сорокотяг В. І. «Міське комунальне господарство в Україні: крізь призму архівних документів». *Věda a perspektivy* № 7 (38) 2024. с. 233-247.

2. Сорокотяг В. І. «Політична ідентичність муніципальної влади як важлива ознака урбанізації радянського періоду (1919–1928 рр.)». *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського Серія: Історичні науки*. Том 35 (74). № 2. 2024. с. 80-87.

3. Сорокотяг В. І. «Місто та його господарство в політико-правовому устрої України (1919 – 1926). *Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка*. Випуск № 80 том 2, 2024 р. с. 31-40.

4. Сорокотяг В. І. «Адміністративно-територіальна реформа в УСРР ліквідація губернських та реорганізація окружних відділів комунального господарства Катеринославщини (1925–1928). *Історія науки і біографістика*. Київ, 2024. № 4. с. 251-274.

5. Сорокотяг В. І. Міське самоврядування Катеринослава в умовах загострення партійно-політичної боротьби (1917–1918 рр.). *Вісник Маріупольського державного університету серія: Історія. Політологія*, Київ, 2024, вип. 38. с. 62-69.

Повнота опублікування результатів дисертації засвідчується таблицею 1.
Таблиця 1 – Повнота опублікування результатів дисертації

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділи дисертації, що висвітлюються
	Назва	Видання	
Наукові видання держав-членів ОЕСР та/або ЄС			
1.	Міське комунальне господарство в Україні: крізь призму архівних документів.	<i>Věda a perspektivy</i> № 7 (38) 2024. с. 233-247.	2.2
Наукові фахові видання України			
2.	Міське самоврядування Катеринослава в умовах загострення партійно-політичної боротьби (1917–1918 рр.).	<i>Вісник Маріупольського державного університету</i> серія: <i>Історія. Політологія</i> , Київ, 2024, вип. 38. с. 62-69.	2.1
3.	«Політична ідентичність муніципальної влади як важлива ознака урбанізації радянського періоду (1919–1928 рр.)».	<i>Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського</i> Серія: <i>Історичні науки</i> . Том 35 (74). № 2. 2024. с. 80-87.	2.3
4.	«Адміністративно-територіальна реформа в УСРР ліквідація губернських та реорганізація окружних відділів комунального господарства Катеринославщини (1925–1928).	<i>Історія науки і біографістика</i> . Київ, 2024. № 4. с. 251-274.	3.1
5.	«Місто та його господарство в політико-правовому устрої України (1919 – 1926).	<i>Актуальні питання гуманітарних наук</i> . Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Випуск № 80 том 2, 2024 р. с. 31-40.	3.2

ВИСНОВОК

Ознайомившись із представленою для попередньої експертизи дисертацією Сорокотяг Вікторії Іванівни «Місцева виконавча влада в управлінні комунальним господарством Катеринослава/Дніпропетровська в період НЕПу (1921–1929 рр.)», та науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, вважаємо, що:

1. Дисертація Сорокотяг Вікторії Іванівні є якісним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне та практичне

значення, а отже, свідчить про вагомий особистий внесок здобувача у розвиток історичної науки. Усі результати та положення, що виносяться на захист, одержані здобувачем особисто.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, теоретичною і практичною цінністю отриманих наукових результатів рецензована робота відповідає вимогам, передбаченим п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів № 341 від 21.03.2022).

2. Дисертацію Сорокотяг Вікторії Іванівни «Місцева виконавча влада в управлінні комунальним господарством Катеринослава/Дніпропетровська в період НЕПу (1921–1929 рр.)» рекомендовано до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки») у разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуючий на засіданні,
в.о. завідувача кафедри
новітньої історії України
доктор історичних наук, професор

Ф. Г. Турченко

Секретар

Д. Є. Майстренко